

Čechoslováci v Koreji

Czechoslovaks in Korea

Výtah ze zprávy

OBSAH

1. NÁZEV PROJEKTU ČESKY A ANGLICKY	1
2. CÍLE PROJEKTU	2
3. ZÍSKANÉ ARCHIVÁLIE A DOKUMENTY	5
Výstupy projektu a jejich význam	6
4. VZTAH KE KLDLDR	8
5. ČESKOSLOVENSKO V KOMISÍCH NEUTRÁLNÍCH STÁTŮ.....	10
Repatriační komise	11
Činnost DKNS se protáhla do současnosti.....	11
Česká účast v DKNS	13
6. ČESKOSLOVENSKÝ POHLED NA KOREU	14
7. TECHNICKÁ ZPRÁVA	19

1. Název projektu česky a anglicky

Čechoslováci v Koreji

Czechoslovaks in Korea

Řešitelé:

Hlavní řešitel: Ing. Alexej Švamberg

Spoluřešitelé: Bc. Alexandra Čedíková

Mgr. Silvia Hromádková

1. Shrnutí

Projekt zaměřený na zmapování pohledu Čechoslováků na Koreu ukázal, že mezi oběma národy se vytvořila navzdory značné geografické vzdálenosti pevná a hluboká vazba, která byla schopna přetrvat celá desetiletí, kdy už oficiální kontakty nebyly tak těsné jako za Korejské válce a po ní.

Důvodů bylo několik, předně KLTR byla první zemí, kde po druhé světové válce propukl válečný konflikt, a lidé, mající na paměti utrpení, jaké přinášela druhá světová válka, s obyvateli Severní Koreje soucítili, i když k tomu přispívala dobová propaganda. Faktem ale je, že země čelila masivním leteckým úderům, při kterých se používal i napalm. Taká poválečná obnova země byla obyvatelům Československa blízká, i když Korea byla mnohem více zničená.

Důvodem hlubokých vazeb byla angažovanost Prahy už od války, přestože obě země neměly hlubší vazby z minulosti, poskytovala jí humanitární a hospodářskou pomoc. Československo vyslalo do KLTR polní nemocnici se zdravotnickým personálem a podílelo se na obnově válkou zničené země materiálně i technicky. Podílelo se na vybudování nemocnice v Čchongdžinu a českoslovenští technici pomáhali při obnově zničených hydroelektráren. V Československu našli dočasný domov severokorejští sirotci a na ČVUT vystudovalo mnoho severokorejských studentů. Vzniklé vazby mezi techniky vydržely mnohdy velmi dlouho, až do počátku devadesátých let.

Klíčový význam pro vzájemné vazby měla skutečnost, že Československo bylo spolu s Polskem, Švýcarskem a Švédskem jednou ze čtyř zemí, které od podepsání příměří mezi oběma bojujícími stranami v červenci 1953 dohlížely na dodržování dohody o příměří podepsané v Pchanmundžomské pagodě míru. Těsné vazby proto přetrvávaly i v době, kdy už Severní Korea zmizela z titulních stránek.

Osoby, které navštívily Severní Koreu nebo přišly do styku s korejskými studenty, projevovaly mnohdy i v dalším životě zájem o dění v této zemi a některé dokonce udržovaly s obyvateli Severní Koreje dlouhodobé vztahy, které Pchjongjang až do počátku devadesátých let podporoval. Lidé, kteří působili v Severní Koreji nebo přišli do těsnějšího styku se Severokorejci si svůj kladný

vztah k národu nenechávali pro sebe, což ale neznamená, že by projevovali nekritický obdiv a nemyl výhrady k nedostatkům.

To vše se ukázalo při práci na projektu, jehož cílem bylo především získat a uchovat cenné archiválie, umožňující poznat československý vztah ke Koreji od padesátých let, který přetrval až do dneška, ale také nedávnou minulost samotné Koreje a to nejen severní, ale v padesátých letech i jižní. Ze sedmi desítek kontaktovaných lidí jich pětadvacet nějakým způsobem přispělo k výzkumu, většinou poskytli fotografie a diapozitivy, ale také pět deníků a čtvery memoáry. Tři lidé poskytli i 8mm filmy a další alespoň přispěli svými vzpomínkami.

Výstupy projektu představují dvě DVD s filmy a databáze na pevném disku, kde je obrazový, zvukový a písemný materiál.

Na prvním DVD jsou filmy pořízené pány Jaroslavem Komárkem a Jaroslavem Schystalem v letech 1954 a 1955, na druhém je film docenta Pucka zachycující národní sporty a oslavy v Pchjongnagu z poloviny šedesátých let.

Digitalizované 8mm filmy s dobovými záběry z padesátých let autoři sami okomentovali a archivní záběry doplnily nově pořízené rozhovory.

Naskenováno bylo 461 barevných diapozitivů, 674 políček negativů a 2446 černobílých snímků z alb a 10 barevných fotografií.

Naskenovány jsou i další dokumenty, většinou jde o různé průkazy a jízdenky v podadresáři, ale také – pokud s tím autoři souhlasili i deníky také deníky.

Pět deníků bylo přepsáno. V textové příloze jsou dále kromě poskytnutých memoárů i čtrnácti rozhovorů. Příložený jsou i audiokázky z nich.

2. Cíle projektu

Hlavním cílem projektu bylo získání a digitalizace cenných archiválií, zejména fotografií, filmů, diapozitivů a deníků mapujících vztahy mezi občany Československa a Korejské lidově demokratické republiky. Tyto dokumenty se většinou nachází ve vlastnictví lidí, kteří v Severní Koreji působili nebo spolupracovali se Severokorejci v ČSR.

Projekt měl do jisté míry záchrannou funkci, neboť největší počet těchto dokumentů mají bývalí členové Dozorčí komise neutrálních států (DKNS), kteří sloužili v obou Korejích po válce od roku 1953 do roku 1993, nejvíce jich bylo v letech 1953 až 1957, kdy se navíc mohli z titulu své funkce pohybovat po obou korejských státech, takže bylo možné získat nejen záběry z Koreje Severní, ale i z Jižní. Proto se projekt soustředil na ně.

Těmto lidem je v současnosti přes sedmdesát let a pokud byli v DKNS ve vyšších funkcích, táhne jim na osmdesátku, nebo ji již překročili. Jednalo se tedy o jednu z posledních šancí tyto materiály získat, protože po jejich smrti mohou být nenávratně ztraceny.

S oslovenými, pokud s tím souhlasili, byly také natočeny rozhovory, které zachytily jejich vzpomínky.

Dalším cílem projektu bylo připomenout existenci DKNS a Repatriační komise neutrálních států (RKNS), ve které působili českoslovenští zástupci, kteří tak pomáhali při dodržování dohody o příměří z 27. července 1953. Ta ukončila boje na Korejském poloostrově.

Jde o velmi významnou kapitolu československé mezinárodní politiky. Do komise sice bylo Československo navrženo severokorejsko-čínskou stranou, ovšem jedním ze signatářů dohody byla OSN. Účast v komisích, která výrazně pozvedla prestiž Československa, tak lze chápat jako počátek cesty k české účasti v mírových misích v Iráku, Kosovu nebo Afghánistánu.

3. Získané archiválie a dokumenty

V rámci projektu se podařilo získat velké množství obrazového materiálu, a to jak černobílého, tak barevného.

Především se jedná o čtyři 8mm filmy pořízené v letech 1954 a 1955 v Koreji Jaroslavem Schystalem a Jaroslavem Komárkem. Filmy zachycují dění v DKNS, tehdejší československý tábor v Pchanmundžomu, cestu českých členů DKNS na zasedání komise či jejich odjezd z Koreje. Přibližují ale také život v poválečné Severní Koreji - vidět jsou ulice, bazary, rolnické práce, ale také oslavy 1. máje.

Od dvou desítek pamětníků se dále podařilo získat několik set diapositivů, jež jsou nebývale dobře zachované. Většinou byly pořízeny na materiál Kodachrome, který vyniká velkou stálostí. Členové inspekčních skupin Dozorčí komise neutrálních států totiž byli vysíláni na jih, kde mohli tyto filmy nakupovat a nechat si je vyvolávat.

Získáno bylo několik tisíc negativů a černobílých fotografií v různé kvalitě. Ve více než třetině případů jde o autorský materiál, tedy o snímky pořízené přímo účastníky, u mnoha záběrů ale nelze s odstupem času zjistit jejich autory, neboť některé fotografie byly vyvolány přímo v Pchanmundžomu a získal je každý, kdo o ně měl zájem. To se týkalo především snímků, jež měly dokumentovat úspěšnou činnost komise nebo měly vysloveně propagandistický, místy i protiamerický ráz (údajné záběry bakteriologických bomb, v nichž lze nezdědkat rozeznat přídatné nádrže).

Fotografie a diapositivy nezachycují jen práci a život členů komise, včetně způsobů využívání volného času, zejména sportovní aktivity. Na záběrech se objevují i členové komise z dalších zemí, záběry z jednání, inspekcí i repatriace zajatců. Zachyceny jsou ale také následky války, život v tehdejší Koreji, zemědělské práce, dobový oděv i památky.

Získány byly i deníkové záznamy, ať už celé deníky, nebo ukázky z nich. Poskytlo je pět členů DKNS. Získána byla i dobová kronika první skupiny DKNS z let 1953 a 1954 a dobové zpracování záznamů a vzpomínek Václava Kučery.

V písemnostech se dále objevují dodatečné vzpomínky na činnost v Koreji od Jaroslava Komárka a Jaromíra Švamberka, pořízené na přelomu nového tisíciletí.

Pořízeno bylo na dvacet hodin audiozáznamů rozhovorů, které byly přepsány a následně zpracovány. Výpovědi pamětníků pomohly doplnit bílá místa, jež nepokrývají deníky, oficiální dokumenty či vydané knihy.

Rozhovory navíc pomohly ukázat, jak se s odstupem let členové DKNS i další lidé, kteří působili v Koreji, dívají na své aktivity, co pro ně zkušenost z Koreje znamená a jak na ni s odstupem času nahlíží.

Výstupy projektu a jejich význam

Výstupy projektu představují dvě DVD s filmy a databáze na pevném disku, kde je obrazový, zvukový a písemný materiál.

Na prvním DVD jsou filmy pořízené pány Jaroslavem Komárkem a Jaroslavem Schystalem v letech 1954 a 1955, na druhém je film docenta Pucka zachycující národní sporty a oslavy v Pchjongnagu z poloviny šedesátých let.

Digitalizované 8mm filmy s dobovými záběry v celkovém čase minut, doplnily nově pořízené rozhovory s oběma autory historických záběrů z padesátých let, kteří v nich osvětlují vznik filmů i své působení v Koreji.

Na disku je v sekci PICTURE naskenováno 461 barevných diapositivů a deset barevných fotografií (uložených v podadresáři DIA), a 3120 černobílých snímků z fotografií a negativů v podadresářích FOTO a NEGATIV. Naskenovány jsou i další dokumenty, většinou jde o různé průkazy a jízdenky v podadresáři DOKUMENTY, naskenovány jsou ale také deníky.

V textové příloze, která je na disku v adresáři TEXT, se nachází přepis pěti poskytnutých deníků nebo jejich částí (v podadresáři DENIKY, dva memoárové texty pořízené dodatečně (v podadresáři MEMOARY) a upravené přepisy poskytnutých rozhovorů (v podadresáři ROZHOVORY). Součástí textové přílohy tvoří také tato zpráva v digitální podobě.

Sekce AUDIO obsahuje ukázky z pořízených rozhovorů.

Sekce VIDEO nabízí zkomprimovaný formát filmu dodaný na DVD a zdrojový materiál použitý při výrobě DVD pro případné další úpravy, jakými by bylo kupříkladu otitulkování filmu.

Projekt ukázal, jak významnou roli hrálo v padesátých letech Československo v Koreji při kontrole dodržování příměří a repatriaci i při obnově válkou zničené zemi. Odhalil také, že lidé, kteří se na aktivitách souvisejících s Koreou podíleli, jimi byli silně ovlivněni. Vytvořili si k zemi dlouhodobé vazby, všichni se o dění na Korejském poloostrově nadále zajímají, mají k oblasti silné citové a kulturní vazby. Svůj pohled navíc šíří mezi další lidi.

V neposlední řadě jim tato zkušenost pomohla otevřít se jiným kulturám a společností a napomohla šíření multikulturalismu, jenž je jedním z klíčových trendů vývoje společnosti v závěru XX. století a ve století XXI. Pomohla jim i překonat propagandou utvářené černobílé vidění světa rozděleného do dvou bloků. Členové DKNS přicházeli do pravidelného styku s americkými vojáky i švédskými a švýcarskými příslušníky DKNS. Nezměnili sice názor na kapitalismus, ale přestali podléhat dobové propagandě, která vykreslovala svět čistě černobíle. Na lidské úrovni s nimi dokázali dobře komunikovat, i když jim jejich názory ne vždy konvenovaly.

Archivní materiály mají cenu i pro současnost vzhledem k politické situaci. Korea je nadále rozdělena na dva státy, ani korejská válka není uzavřena kapitolou, příměří dosud nevystřídala mírová smlouva. V Jižní Koreji, kde působí i ministerstvo pro sjednocení, je stále zájem o materiály ze Severní Koreje, a tyto navíc pocházejí ze země, nominované do komisí protistranou.

Cenu mohou mít i pro Severní Koreu, protože je otázkou, zda tamní režim uchoval snímky z této doby, zachycující mnohdy nuzný život. Po případné změně režimu může napomoci zaplnit prázdná místa v historii Severní Koreje, kterou autokratický režim dynastie Kimů upravoval podle svých aktuálních potřeb.

4. Vztah ke KLDR

Pohled československých občanů na obě Koreje byl dlouho determinován korejskou válkou a teprve po listopadu 1989 se začal měnit, což bylo dáno jak změnou režimu, tak tím, že od dob konfliktu na korejském poloostrově uplynula už dlouhá doba a pamětníci, jejichž názor byl vyhraněný, zestárlí.

Československo už za války vyslalo do KLDR polní nemocnici a podílelo se na obnově válkou zničené země materiálně i technicky. Kromě vybudování provinční nemocnice v Čchongdžinu se českoslovenští technici podíleli na obnově zničených hydroelektráren, do země se dodávalo zdravotnické vybavení, jako rentgenové přístroje, i strojírenské výrobky – například autobusy, nákladní automobily, lokomotivy, obráběcí stroje a vybavení vodních elektráren. V Československu našli dočasný domov severokorejští sirotci a na ČVUT vystudovalo mnoho severokorejských studentů. Vzniklé vazby, zejména mezi techniky, vydržely mnohdy velmi dlouho, až do počátku devadesátých let.

Kladný vztah k Severní Koreji nebyl jen důsledkem propagandy líčící tuto zem jako oběť brutální imperialistické agrese. To by mělo jen krátkodobý efekt, který by nemohl vytvořit dlouhodobý kladný vztah k obyvatelům této země a těsné, byť postupně přece jen vyprchávající vazby. Samozřejmě, že aktuální dění – tedy korejská válka a následná obnova boji zničené země měly spolu s propagandou vliv, pomáhaly utvořit kladný vztah československých občanů k obyvatelům Severní Koreje, ovšem nikoli na dlouho.

Postupem času se vytvořily další a mnohem silnější vazby, které přetrvaly desetiletí. Nebyly to jen vazby pracovní v případě diplomatů, tlumočnicků, techniků nebo lékařů. Všechny oslovila odlišná kultura natolik, že i lidé, kteří strávili na začátku dospělosti v Koreji jen několik měsíců či rok jako vojáci, byli touto zemí zaujati na celý život a vytvořili si k ní stálou přichylnost.

K jejich upevnění nad rámec vytvářený propagandou významnou měrou přispěl fakt, že po válce do Československa přicházeli korejští studenti, ve společnosti se pohybovalo velké množství lidí, kteří se ještě z války a zejména hned po jejím konci dostali do Koreje, ať už to byli lékaři a zdravotníci nebo technici,

zejména ale početní příslušníci Dozorčí komise neutrálních států. Jejich počet šel do stovek a navíc mohli po zemi cestovat, vidět následky války, mnohdy skutečně bídný život Korejců i snahu o rychlou obnovu země.

Československo bylo spolu s Polskem, Švýcarskem a Švédskem jednou ze čtyř neutrálních zemí, které od podepsání příměří mezi oběma bojujícími stranami v červenci 1953 dohlížely na dodržování dohody o příměří podepsané v Pchanmundžomské pagodě míru. V Dozorčí komisi neutrálních států se do roku 1993, kdy skončila československá účast, vystřídaly stovky československých vojáků. Ti svým způsobem předznamenal i současná nasazení našich vojáků v mírových sborech a mezinárodních silách. ČSR sice byla do mise DKNS navržena severní stranou, ale byla tam vyslána na základě mezinárodní dohody, uzavřené na jedné straně Korejskou lidovou armádou a Čínskými lidovými dobrovolníky a na straně druhé velením Spojených národů, tedy mezinárodními silami OSN pod velením USA. Tato čtveřice zemí byla spolu s Indií po ukončení bojů zodpovědná i za řešení otázky repatriace zajatců.

Ti, kteří nikam nejeli, ale přišli do styku s korejskými studenty, své dojmy dále šířili a vytvářeli tak obraz Koreje jako země sice vzdálené, mnohdy obtížně pochopitelné, v lecčems nám cizí, ale se vsřícnými a pracovitými lidmi. Právě proto jsem se zaměřil na klíčové období padesátých let a zejména na příslušníky DKNS.

Osoby, které navštívily Severní Koreu nebo přišly do styku s korejskými studenty, projevovaly mnohdy i v dalším životě zájem o dění v této zemi a některé dokonce udržovaly s Korejci dlouhodobé vztahy až do začátku devadesátých let, kdy byly vazby přesahující pracovní rámec – často šlo o korejské techniky – zpřetrhány v důsledku politických změn v Evropě.

To ovšem neznamena, že by se v případě československých občanů jednalo o bezpodmínečný obdiv ke KLDK. Mnozí si všímali a tvrdě kritizovali věci, které se jim nelíbily, ať už to bylo laxní zacházení s drahým materiálem, zdravotnickým nebo strojírenským, dominantní vztah korejských vesničanů k ženám, (které tradičně nosily náklady i děti, zatímco muž kráčel s rukama za zády) i povýšenosti korejských strážných.

Všimli si však i nedostatků na jihu, zejména chudoby a faktu, že mnozí chudí bydlí v korytech řek, protože nemají na nájem, což samozřejmě byla voda na mlýn režimní propagandě, která každou takovouto informaci s chutí využila, zvláště když ji poskytl očitý svědek.

5. Československo v komisích neutrálních států

Z hlediska mezinárodní politiky měla největší význam účast Československa ve dvou orgánech zřízených v rámci dohody o příměří. Repatriační komise neutrálních států (RKNS) měla na starosti ožehavou otázku repatriace válečných zajatců, Dozorčí komise neutrálních států (DKNS) pak měla za úkol dohlížet na dodržování dohody o příměří a kontrolovat rotaci vojáků i výměnu vojenského materiálu a bránit dovozu dalších zbraní nebo výměně stávajících za modernější.

V obou komisích byli dva zástupci navrženi korejskočínskou stranou – právě Československo a Polsko – a dva nominovaní stranou velení Spojených národů – Švédové a Švýcaři. V repatriační komisi byla ještě „superneutrální“ Indie, jejíž zástupce gen. Thimayya byl současně rozhodčím, předsedou a výkonným orgánem RKNS. Indie také vyslala do Koreje 5000 lidí, zajišťujících strážní a pořádkovou službu v zajateckých táborech v demilitarizovaném pásmu v Pchanmundžomu.

Účast v komisích nesporně pozvedla prestiž Československa. Dokonce se zvažovalo, že by Čechoslováci mohli ve stejné roli působit i v podobné komisi po válce v Indočíně, plán na její ustavení byl ale opuštěn. I když Československo a Polsko bylo do obou komisí navrženo korejskočínskou stranou, bylo vybráno do mezinárodního orgánu uznávaného všemi stranami včetně OSN.

Obě komise byly označovány jako neutrální. Neutralita v tomto případě však znamenala to, že se žádný z „neutrálních“ států neúčastnil vojenských operací v korejské válce. Českoslovenští a polští zástupci hájili v komisi korejskočínskou stranu a ostřížím zrakem sledovali Američany, zatímco Švédové a Švýcaři dělali totéž pro druhou stranu.

Jihokorejci často označovali polské a československé příslušníky působící na svém území jako „rudé špiony“ a požadovali jejich vyhnání. Je však nutné zdůraznit, že právě způsob volby složení komisí zaručil, že na kontrole dodržování příměří byly zaangažovány všechny strany zúčastněné v konfliktu.

Zastoupení Československa v obou komisích je z mezinárodně politického hlediska velmi významné a předznamenávalo účast České republiky v mírových jednotách v Kosovu nebo v Iráku a naposled v Afghánistánu. Proto by nemělo být přehlíženo.

6. Repatriační komise

Když byla 8. června 1953 v Pchanmundžomu podepsána Dohoda o repatriaci válečných zajatců, počítající s ustavením Repatriační komise neutrálních států (RKNS) fungující po dobu sedmi měsíců, obrátily se vlády KILDR, ČLR a USA na Prahu. Československá vláda schválila vyslání svých zástupců do RKNS 12. června 1953.

V čele české delegace RKNS stál plk. Ladislav Šimovič, kterého zastupoval Pavel Winkler. První osmičlenná skupina českých zástupců odcestovala do Koreje 18. srpna 1953. Účastnila se i první schůze RKNS, která se konala 9. září. Zbytek delegace pro RKNS odjel z Prahy 31. srpna a dojel do Kesonu po osmnáctidenní cestě.

Úkolem repatriační komise bylo dohlížet na repatriaci zajatců a současně zajistit všem zajatcům, kteří si to budou přát, možnost se před komisí svobodně rozhodnout, zda se vrátí do vlasti, nebo zůstanou v zemi, která je zajala.

RKNS ukončila činnost podle plánu 21. února 1954.

7. Činnost DKNS se protáhla do současnosti

Zatímco činnost RKNS skončila svou činností podle plánu, Dozorčí komise svou funkci plnila mnohem déle, než by si kdo býval v době jejího vzniku dokázal představit. Dohodu o příměří, která byla chápána jako dočasná, se dosud nepodařilo nahradit mírovou smlouvou, takže obě Koreje stále zůstávají ve válečném stavu. Jednání o míru selhávala na otázce sjednocení Koreje, s níž se původně počítalo. Obě strany si přály jen rozšířit svou moc na celý korejský poloostrov.

Ani pád východního bloku na této skutečnosti nic nezměnil, takže se Korea na rozdíl od Německa sjednocení dosud nedočkala.

Z dohody o příměří mezi Jižní Koreou a KLR, která byla podepsána 27. července 1953, vyplývalo zřízení Dozorčí komise neutrálních států (DKNS), v níž byli dva zástupci jmenovaní stranou KLA – ČLD, což bylo Československo a Polsko, a dva – Švýcarsko a Švédsko – nominovaní velením Spojených národů. Úkolem komise bylo dohlížet na dodržování příměří. Měla dozírat na odsud a výměnu vojáků, přičemž stávající stav nesměl být zvyšován, na dodržování zákazu dodávek nových zbraní do této oblasti, na přesuny vojenské techniky a zbraní a náhradních dílů pro ně, přičemž stávající opotřebovaná technika mohla být pouze vyměněna za stejnou.

Svou činnost komise zahájila 1. srpna 1953. Zpočátku měla deset stálých a deset pohyblivých inspekčních skupin na jihu i severu Korejského poloostrova.

Protože odešla většina vojáků, počet sledovaných vstupních přístavů se na každé straně snížil na tři a v září 1955 měla DKNS z toho důvodu pouze šest stálých skupin. Stav se dále výrazně redukoval 9. června 1956, kdy bylo rozhodnuto, že každá delegace bude mít jen čtrnáct členů. Inspekční skupiny byly zrušeny a DKNS omezila činnost na studium hlášení o rotacích vojáků a výměně zbraní, které jí obě strany zasílaly. V roce 1960 byl počet členů snížen na devět a v roce 1978 na šest.

Čtyřčlenné složení vydrželo až do začátku devadesátých let. Po pádu východního bloku si KLR nepřála, aby v komisi působily Československo a Polsko. Na konci roku 1993 se jí podařilo zbavit se československé delegace na základě toho, že se země rozdělila. O dva roky později vyhnala i Poláky

s tím, že po změnách už nezastupují zájmy Pchjongjangu. V současnosti jsou v komisi jen Švédové a Švýcaři.

8. Česká účast v DKNS

O vzniku a složení DKNS bylo rozhodnuto na počátku roku. Přípravy vybraných tří set účastníků, mezi nimiž byli vedle řidičů, spojařů, kuchařů a strážných také diplomaté a tlumočníci, začala 1. května 1952 v Komorním hrádku. Protože jednání vázla, vojáci postupně opouštěli útvar.

Přípravy na vyslání československé delegace byly obnoveny v březnu 1953 poté, co se podařilo dosáhnout rámcové dohody o podobě repatriace.

Vyslání československé delegace do DKNS schválila vláda 3. června 1953. Věci rychle nabraly spád, už 12. června odlétla do Pekingů skupina deseti osob vedených plukovníkem Starým a podplukovníkem Jablonským, aby byl na místě ve chvíli, kdy bude podepsáno příměří. Do týdne následovala druhá skupina deseti lidí, vedená podplukovníkem Fotulem, následovala ji 7. července předsunutá skupina s jejím velitelem generálem Františkem Burešem, který do čínského hlavního města dorazil 12. července.

Z Prahy po slavnostním rozloučení na Hlavním nádraží vyrazila 22. července v 9 hodin hlavní skupina 270 účastníků. Odjíždělo se v nejistotě. Příměří ještě nebylo podepsáno, natož aby bylo jasné, zda bude trvat devadesát dní, šest měsíců, nebo bude trvalé.

Prvního zasedání DKNS 1. srpna se účastnila předsunutá skupina, která vyjela 26. července z Pekingů. Hlavní skupina, jedoucí vlaky po transsibiřské magistrále, dorazila na místo 13. srpna.

Příslušníky DKNS čekaly v Koreji značné potíže, země byla válkou zcela zničena.

Problémy byly způsobeny také tím, že se plánovalo s nanejvýš čtyřměsíčním působením československé delegace v DKNS.

Nakonec v Koreji většina první skupiny zůstala celý rok. Odjeli jen někteří vojáci základní služby, kteří měli skupinu zabezpečovat, protože se ukázalo, že jde více o diplomatickou než vojenskou misi. Stejnou dobu tam strávila i druhá skupina, jejímž členům původně sdělovali, že jedou do Koreje na šest měsíců, což opět způsobovalo napětí a nevoli. V tomto případě ale nešlo jen o špatný odhad vývoje událostí, ale také o snahu ušetřit, protože častější střídání by zvyšovalo náklady.

Obtížné byly i hygienické a zdravotní podmínky, i když se stravou, která byla tradiční česká, ač mnohdy braná z konzerv, panovala spokojenost.

Velký problém také představovaly sílící jihokorejské protesty proti přítomnosti československých a polských delegátů Dozorčí komise neutrálních států na půdě Korejské republiky. Požadovaly jejich odchod a v létě 1954 svůj tlak vystupňovaly. Před téměř všemi sídly inspekčních skupin na jihu se opakovaně konaly protesty obyvatel Jižní Koreje.

V Pusanu se dokonce po československých příslušnících DKNS střílelo.

9. Československý pohled na Koreu

Pro všechny členy DKNS a RKNS i další Čechoslováky působící v Koreji představovala cesta do této vzdálené země mimořádný zážitek, který je ovlivnil na celý život, pro mnohé to byl dokonce jeden z vrcholů jejich života, na který stále vzpomínají. Je třeba si uvědomit, že do Koreje odcestovali krátce po zničující druhé světové válce, takže mnozí – zejména vojáci základní vojenské služby – nikdy nebyli za hranicemi a většina z nich neviděla moře. To dále prohloubilo jejich prožitek, nemluvě o tom, že se nejednalo o krátkodobý výlet, ale dlouhodobý, většinou roční pobyt, tak všichni měli možnost poznat odlišnou kulturu a odlišné zvyky země. Už cesta po transsibiřské magistrále a následně přes Čínu byla pro všechny ohromujícím zážitkem, a co teprve pobyt v Koreji.

Pohled na Koreu lze rozdělit na oficiální a osobní. Oficiální pohled byl dán tehdejší politikou Československa, přičemž KLLDR byla až konce existence

komunistického režimu považována za bratrský stát, i když samozřejmě s lety prvotní nadšení ochabovalo a přetrvávala setrvačnost, podporovaná ze strany Pchjongjangu.

Kritika se v oficiálním pohledu téměř nevyskytovala, hlavně se oceňovala odvaha bojujícího korejského lidu a posléze jeho budovatelské odhodlání i pracovitost. Tento pohled je patrný v tehdejší propagandě ale i v dobovém zpravodajství, v jeho jazyku, v to, na co klade důraz, ale prosakuje i do dobových uměleckých děl, jak do literatury, tak do filmu.

Korejská válka ve své době představovala jednu z klíčových událostí, kterou i obyčejní lidé velmi silně vnímali. Měli strach, konflikt propukl jen pět let po konci druhé světové války, jejíž následky ještě tvrdě pociťovali. S tímto strachem také pracovala propaganda, když zdůrazňovala, že ohroženo může být i lidově demokratické Československo. Soucítění s Koreou však nebylo ani tak výsledkem propagandy, ta jen pracovala s tím, že lidé po druhé světové válce chápali utrpení prostého lidu, na jehož hlavy dopadají bomby při kobercových náletech. Oficiální díla ovšem přinášela dobově zcela zploštělý ideologizující pohled.

Byla tu však osobní zkušenost. Vzájemné vazby pomáhaly vytvářet vlastní prožitky, zkušenosti s korejskými studenty a experty, kteří si prohlubovali své znalosti na československých vysokých školách technického směru, i zážitky lidí, kteří v Koreji byli a o Koreji mluvili, většinou se známými a přáteli, ale také před kolegy v práci nebo dokonce na besedách. Takto vznikl silný proud stavějící na očitém nebo zprostředkovaném orálním svědectví, které bylo hlubší a mnohovrstevnatější. Koreu tito lidé neviděli jen jako bratrskou zemi, které je nutné pomoci, ale také poznali její odlišnou kulturu a zvyky.

Osobní pohled, který někdy proniká i do oficiálních děl, je rozvrstvenější, což je vidět i v denících vzniklých přímo v té době, ale také v interních zprávách účastníků pro nadřízené orgány. Objevuje se i v později pořízených osobních vzpomínkách, ale také ve vyprávěních účastníků misí, kteří v rozhovorech pro tento projekt na Koreu vzpomínají po padesáti letech. Samozřejmě, že běh let je poznamenal, v rozhovorech si někdy účastníci nevybavovali už přesně jména a místa. U některých byla vidět i zřetelná skepse ke svému bývalému nadšení, okouzlení myšlenkami socialismu, k dobové budovatelské euforii

i k černobílému pohledu na svět, který mnozí začali ztrácet právě v Koreji, kde naprosto nezvyklá realita otřásla názorem na svět, který si utvořili, když viděli úplně jinou společnost.

Všichni si všímali nejen válkou zničené země, ale taky ubohého života korejského lidu, který mnohým připomínal středověk, zejména ve způsobu obdělávání polí. Byli také zaskočeni postavením ženy v korejské společnosti, připadalo jim divné, že v zemi, která patří také do světové socialistické soustavy, šla žena většinou dva kroky za mužem a na zádech nebo na hrudi měla dítě a v obou rukou těžký náklad, zatímco muž kráčel s rukama za zády.

Indoktrinovaný černobílý pohled většiny účastníků také zviklalo seznámení se Švédy, Švýcary a Američany, jejichž technika tu sovětskou často překonávala, a u nichž se ukázalo, že jsou to lidé jako my, navíc velmi přátelští, i když účastníci DKNS vybíraní z politicky spolehlivých lidí nebyli příliš fascinováni americkou kulturou. Nevěstince na jihu je pobuřovaly, ženy v nich viděly jako oběti systému, kde člověk z chudé země musí prodávat tělo, americkou Military police viděli dost kriticky, což ostatně mnozí Američané taky. A nefascinovala je ani kultura komiksů. U hodnocení jihu a Američanů je však nutné více využívat dobové prameny, názory uplatněné v rozhovorech jsou hodně ovlivněny další historickým vývojem a také osudem toho kterého účastníka mise. Většina z nich měla po roce 1968 problémy a svá zaměstnání ztratila, což vedlo k přehodnocení původního pohledu, jaké se neobjevovalo u lidí, kteří o práci a funkci nepřišli.

Uniformní pohled je tentam, i když všichni stojí na straně Severní Koreje. Utrpení jejích obyvatel bylo příliš velké a osud obyčejných lidí většina vnímala prizmatem vlastních zkušeností z druhé světové války. Československo přitom nezažilo tak kruté boje jako Korea, kde se přes některá místa fronta přehnala několikrát a sever čelil kobercovému bombardování, které srovnalo se zemí města i vesnice. Blízká byla obyvatelům ČSR i snaha obnovit válkou zničenou zemi, protože to konvenovalo s děním v Československu. Na hektické budování v rámci výstavby socialistické vlasti se sice zaměřovala propaganda, je však nutné si uvědomit, že šlo o nezbytnost – obnovovala se i válkou zničená města na Západě, takže ono šlo o obecné souznění, i když samozřejmě propagandou posílené.

Co zajímalo československé účastníky DKNS v Koreji i lidi, kteří tak přicházeli po nich, je patrné nejen z nečetných deníků, ale zejména z fotografií, které si tam pořizovali, i ze vzpomínek. Samozřejmě, že s postupem času se některá témata vytrácela a jiná nová je nahrazovala. Následky války nejvíce působily na ty, kteří přijeli během ní nebo těsně po uzavření příměří, vyfotografována je však i obnova země, i když tyto snímky nejsou příliš časté.

Všichni se snažili zachytit ráz krajiny a moře, které většinou dříve neměli možnost vidět. Velkou pozornost také vzbuzovala neznámá kultura a odlišný způsob života. Relativně časté jsou záběry na různé buddhistické chrámy a památky nebo monumenty či hrobky i na vystoupení folklórních souborů, často zmiňované i v denících a kronikách, ale také až etnograficky pojaté záběry tradičních korejských svateb i krojů, nebo typického způsobu odívání či nošení dětí na zádech.

Velkou pozornost vzbuzovalo pěstování a sklizeň, zpracování rýže nebo rybolov a sušení ryb, stejně jako způsob nošení nákladů na hlavách a zádech či káry tažené buvoly i obchodování v bazarech na ulicích. Obyvatelé Československa si přitom uvědomovali, jak nuzný je život Korejců, mnohým připomínal doby XVIII. nebo XIX. století, jak je znali z knížek.

Zájem vzbuzovala i odlišná kuchyně, i když podobné experimenty měly mnohdy tragické následky na zažívací soustavy a lékaři před nimi varovali.

Často se také fotografovala vlastní činnost, ať už v dozorčích skupinách nebo v nemocnici. Fotografovaly se schůze DKNS a příjezdy na ně, repatriace zajatců, inspekce, výjezdy, tábor a dění v něm. Zachyceno je i počítání odjíždějících čínských dobrovolníků nebo rotace Američanů nebo repatriace zajatců. Hodně se fotografovala i aktivita ve volném čase, jako byly výlety po okolí Kesongu k vodopádu, do hor, k jezeru i k chrámům a mohylám nebo k moři. Velmi často se fotografovala i sportovní utkání. Značný zájem vyvolávaly oslavy československých i severokorejských svátků, jako byl 1. máj, den osvobození nebo dne armády.

Velkou pozornost také vzbuzoval život a dění na jihu Koreje, ke kterému byli mnozí velmi kritičtí, zejména když viděli chudinské čtvrtě v Pusanu nebo v Tegu, kde lidé bydleli v korytech řek, kde se za půdu neplatil nájem. Hodně

také fotografovali život na amerických základnách a americké zbraně. Skoro v každém albu se objevuje řada závěrů z jihu i přesto, že od léta 1954 bylo jejich pořizování zkomplikováno, protože se nesmělo chodit mimo areál tábora a na inspekce se jezdilo v autech se začerněnými skly. Území nepřítele lákalo, ukazovalo odlišnou Koreu pod tlakem amerikanizace vedené hlavně na kulturním poli.

Zdokumentovat dění v Koreji nebylo až tak obtížné. Pár účastníků si vezlo fotoaparáty z domova, další využili šance, že se dostali v rámci inspekci na jih a tam si mohli koupit fotoaparát v americké armádní prodeje PX za celkem výhodnou cenu bez daně. Ti, kteří se dostávali na jih pravidelněji, si tam také kupovali diafilm, takže si přivedli nejen černobílé obrázky, ale také barevné diapozitivy.

Skupiny také měly k dispozici filmové kamery na 8mm film, které použily především k dokumentaci života a dění v československé skupině v DKNS.

Poplatnost době je méně výrazná, než by se dalo čekat, zaujetí neznámou kulturou i fascinující krajinou jak z čínských maleb tu jasně vítězí nad propagandistickým pohledem, který se projevuje především v záběrech různých oslav a slavností, jejichž součástí byla i vystoupení hudebníků hrajících na tradiční nástroje, či ukázky tradičních sportů. Stejně, ne-li větší množství snímků však zachycuje tradiční oděvy, polní práce, zejména sklizeň rýže, ale také obchodování na bazarech.

10. Technická zpráva

Pořízení databáze se sestávalo ze čtyř kroků. Prvním bylo vyhledávání a oslovení pamětníků, zda mají z doby, kdy působili v Koreji, nějaké fotografie či jiné dokumenty, které jsou ochotni pro projekt poskytnout.

Pokud odpověděli kladně, následoval druhý krok – setkání – při němž byly materiály převzaty, přičemž byla podepsána smlouva, že s využitím materiálů pro projekt autor či poskytovatel materiálů souhlasí.

Při setkání se většinou také pořídil rozhovor, ve kterém pamětníci přiblížili své působení v Koreji, to, jak se tam dostali, jak na ně Korea působila a co pro ně znamená.

V dalším kroku byly zapůjčené materiály vyhodnoceny, vytříděny a ty zajímavé digitalizovány. Po jejich digitalizaci byly tyto vráceny. Natočené rozhovory pak byly přepsány.

V poslední fázi byly vybrané archiválie dále technicky upraveny na zvolený formát a roztříděny do strukturované databáze. Při tom opět pomáhali pamětníci, kteří popisovali, kde přesně byla která fotografie pořízena a co nebo kdo je, neboť jakákoli archiválie teprve tím získává historickou hodnotu.